

Відгук
офіційного опонента на дисертаційне дослідження
Сніци Тетяни Євгенівни
«Формування полікультурної компетентності майбутніх офіцерів
Державної прикордонної служби України»,
подане на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти

Ми живемо у багатонаціональному та полікультурному середовищі, у якому взаємодіють різні політичні, культурні, етнічні та релігійні групи населення. Елементи культури інших народів збагачують власну культуру та впливають на способи вирішення соціальних, економічних, політичних проблем.

Якісно новий рівень відносин між державами, участь України у світових подіях потребує змін у системі професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників. Саме полікультурна освіта передбачає визнання рівноцінності та рівноправ'я різних етнічних та соціальних груп суспільства, неприйняття будь-якої дискримінації – національної, расової, релігійної, гендерної чи вікової.

Науковці наголошують, що результатом полікультурної освіти є сформована полікультурна компетентність фахівця. Офіцери-прикордонники повинні мати високий рівень полікультурної компетентності аби професійно вести спілкування, у тому числі іншомовне, з різними групами населення, знати національні звичаї, традиції, особливості етнічної культури та поведінки громадян, які перетинають державний кордон України.

Незважаючи на те, що з позначеної проблеми існує певна кількість наукових досліджень в різних галузях, питання формування полікультурної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників залишається і досі не вирішеним: не вироблено єдиного погляду на зміст та структуру полікультурної компетентності майбутнього офіцера-прикордонника, недостатньо обґрунтованими залишаються педагогічні умови її формування у курсантів ВВНЗ, є значні прогалини в розробці діагностичного апарату. Тому актуальність дисертаційного дослідження Сніци Т.Є. не викликає сумнівів.

40-41), «полікультурність» (с.39-40), «полікультурна освіта» (с.14-22), «компетентність» (с.39-40), «полікультурна компетентність» (с.23-30), «полікультурна компетентність офіцера-прикордонника» (с.42).

Додамо, що не викликає заперечень представлений у роботі зарубіжний досвід полікультурної освіти та аналіз дисертанткою різних підходів до розуміння сутності полікультурної освіти, а саме акультураційний, діалоговий та соціально-психологічний. Особливо показовим у цьому плані нам видається матеріал, представлений на с.12-22 тексту дисертації.

Доцільним є визначення дисертанткою полікультурної особистості як особистості суспільних відносин, яка здатна до продуктивної взаємодії з представниками різних культур. Авторка стверджує, що «формування полікультурної компетентності офіцера-прикордонника необхідне при виконанні професійних обов'язків з охорони державного кордону у ситуаціях культурних перетинань і сприяє всебічному розвитку особистості офіцера завдяки впливу міжкультурних контактів з представниками інших соціумів та етносів».

У другому розділі – «Обґрунтування педагогічних умов формування полікультурної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників» – визначено критерії, показники та рівні сформованості полікультурної компетентності майбутніх офіцерів ДПСУ, подано результати констатувального етапу експерименту, а також досить обґрунтовано представлено педагогічні умови формування полікультурної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі професійної підготовки.

Схвальними вважаємо прискіпливість і компетентність Сніци Т.Є., виявлені у процесі обґрунтування та визначення дослідницьких процедур констатувального та формувального етапів педагогічного експерименту (с.69-70, 86 тексту дисертації). Варта підтримки авторська позиція щодо цілком вмотивованого визначення провідних критеріїв сформованості полікультурної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників (когнітивний, діяльнісно-поведінковий, мотиваційно-рефлексивий та ціннісний).

Заслуговує на особливу увагу той факт, що дисертантка не лише поетапно та ретельно здійснила дослідно-експериментальну роботу в форматі обраної теми, а й проаналізувала типові труднощі курсантів у набутті власної траєкторії розвитку творчого потенціалу майбутньої професійної діяльності. Не підлягає сумніву встановлена автором динаміка рівнів сформованості полікультурної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників (табл. 3.7, с.144).

У третьому розділі – «Експериментальна перевірка педагогічних умов формування полікультурної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі фахової підготовки» – подано зміст і методику дослідного експерименту, здійснено аналіз результатів формувального етапу, висвітлено методичні рекомендації науково-педагогічному складу щодо формування полікультурної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників ДПСУ.

Практичне значення одержаних результатів полягає в його достатній готовності до впровадження у систему професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників. Методичні матеріали та діагностичні методики, розроблені в процесі дослідження Сніци Т.Є. мають суттєве практичне значення й можуть бути використані у викладанні фахових дисциплін, а також для визначення якості професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників.

Зміст рецензованої роботи свідчить про ґрунтовне вивчення дослідницею проблеми, ретельне проведення педагогічного експерименту (на етапах як діагностики, так і суто формувального), творче застосування загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, що й дозволило досягти поставленої мети і розв'язати низку окреслених теоретичних і прикладних завдань дослідження.

Дисертація Сніци Т.Є. є завершеним самостійним науково-педагогічним дослідженням. Висновки зроблено аргументовано, логічно, з урахуванням реалізації передбачених завдань та припущень. Чисельні додатки (12 додатків) суттєво доповнюють основний зміст дисертації.

Текст автореферату відповідає змісту дисертаційної роботи. Основні результати дослідження за темою дисертації опубліковано у 21 науковій публікації, із них 8 наукових статей – у фахових виданнях України та іноземних держав у галузі педагогіки, 11 публікацій – у матеріалах наукових конференцій.

Відзначаючи високий науковий рівень роботи, хочемо подати окремі зауваження й побажання:

1. Теоретична частина тільки виграла б, якщо б дисертантка розробила схему професійної компетентності офіцера-прикордонника і визначила в ній місце і роль полікультурної компетентності.

2. У Розділі 1 достатньо повно, на нашу думку, охарактеризовано зарубіжний досвід полікультурної освіти та формування полікультурної компетентності різних фахівців, але майже відсутня інформація про специфіку формування полікультурної компетентності офіцерів-прикордонників зарубіжних країн.

3. На С.89 дисертації досить вдало, на нашу думку, згруповано визначення «полікультурної освіти» за різними ознаками. Доцільно було б таким же чином систематизувати чисельні визначення ключового поняття «полікультурна компетентність», яке дещо «розкидано» на сторінках дисертації.

4. Результат стану сформованості полікультурної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників на констатувальному і формувальному етапах експериментального дослідження, на наш погляд, був би більш наочним, якби дисертантка в таблицях 3.3, 3.4, 3.5, 3.6 подала результати оцінювання полікультурної компетентності не лише по критеріях, а й по показниках, за якими авторка оцінювала полікультурну компетентність у курсантів.

5. Описуючи в авторефераті третій напрямок формування полікультурної компетентності офіцера-прикордонника, дисертантка згадує лише окремі застосовані нею інноваційні технології та методи полікультурної освіти. Зміст автореферату лише б виграв, якби містив більш детальну інформацію про такі методи як імітаційний міжкультурний тренінг; ігрове

На наш погляд, автор зі знанням справи окреслює основні проблеми полікультурної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників, конкретизує методологічні орієнтири започаткованого ним дослідження.

Не викликають заперечень об'єкт, предмет та мета дослідження. Завдання дослідження характеризуються логічністю, послідовністю та завершеністю.

Оцінюючи дисертаційну роботу Сніци Т.Є. за параметром новизни, відмічаємо її безперечність, бо полягає вона в тому, що вперше обгрунтовано педагогічні умови формування полікультурної компетентності майбутніх офіцерів Державної прикордонної служби України у процесі професійної підготовки (реалізація в освітньому процесі ВВНЗ основних положень теорії полікультурної освіти; формування у курсантів ціннісного ставлення до культурного різноманіття та інтересу до міжкультурної взаємодії; використання в освітньому процесі ВВНЗ активних методів навчання та технологій полікультурної освіти; організація освітнього процесу у ВВНЗ на основі ціннісно-рефлексивної взаємодії з урахуванням положень компетентнісного та особистісного підходів); удосконалено критерії сформованості полікультурної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників (когнітивний, діяльнісно-поведінковий, мотиваційно-рефлексивний та ціннісний) завдяки визначенню показників, які дозволяють охарактеризувати її рівні (низький, середній, достатній та високий); структуру полікультурної компетентності (когнітивний, діяльнісно-поведінковий, мотиваційно-рефлексивний та ціннісний компоненти) шляхом визначення її змісту з урахуванням особливостей професійної діяльності майбутніх офіцерів-прикордонників; набуло подальшого розвитку визначення поняття «полікультурна компетентність офіцера-прикордонника».

Вважаємо, що безумовного схвалення заслуговує обрана автором логіка викладання змісту та основних результатів дослідження.

Так, у першому розділі «Теоретичні основи формування полікультурної компетентності офіцерів-прикордонників» відзеркалено виважену, і водночас, чітку авторську позицію щодо ключових понять, а саме: «культура» (с.36-37,

проектування; метод ініціації; кейс-метод; метаплан, які досить детально проаналізовані на сторінках дисертації.

Однак, висловлені зауваження здебільшого мають характер побажань і суттєво не впливають на значущість дисертаційного дослідження.

Дисертаційна робота Сніци Т.Є. на тему «Формування полікультурної компетентності майбутніх офіцерів Державної прикордонної служби України» відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання наукового співробітника» і дає підстави для присудження Сніці Тетяні Євгенівні наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри іноземних мов

Хмельницького національного університету

Шупта О.В.

Підпис завіряю:

Перший проректор,

проректор з науково-педагогічної та наукової роботи

Хмельницького національного університету

доктор економічних наук, професор

Войнаренко М.П.